

Η Ελλάς Ευγνωμονούσα, Θεόδωρος Βρυζάκης, 1858, Αθήνα, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο

Αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι, μέλη του διοικητικού προσωπικού, αξιότιμοι, κύριε Πρύτανη, Κοσμήτορα, Πρόεδροι των τμημάτων και των τομέων, φοιτητές και φοιτήτριες.

Τιμώντας τη γιορτή της Ελληνικής Επανάστασης και την απόφαση της Συγκλήτου να μου αναθέσει την ομιλία για την γιορτή που διοργανώνει η Σχολή μας για το μεγάλο αυτό γεγονός στέλνω σε όλους και όλες εσάς αυτή την επιστολή που δηλώνει την ψυχική παρουσία μου στη γιορτή, από απόσταση, ακολουθώντας τις οδηγίες της πολιτείας για το κλείσιμο των Ιδρυμάτων, αλλά και τη δυναμική αντίσταση προς τον θανατηφόρο ιό που έδειξαν όλα τα μέλη των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, μένοντας απομονωμένοι αλλά ταυτόχρονα ενωμένοι και δουλεύοντας από απόσταση.

Είχα υπόψη μου να παρουσιάσω στην Εθνική Εορτή τις σημαντικές δραστηριότητες που προηγήθηκαν της Ελληνικής Επανάστασης και τους λιγότερο γνωστούς, αλλά εξίσου σημαντικούς ήρωες αυτής της περιόδου. Τους αφάνησ αυτοούς πατριώτες οι οποίοι πίστεψαν στην Ελλάδα, μια εποχή που δεν υπήρχε σαν κράτος και έθνος και θυσίασαν ότι είχαν για να ξαναγεννηθεί.

Είναι οι Έλληνες οι οποίοι, κυρίως εκτός του Οθωμανικού κράτους, κατάφεραν να οργανώσουν μια ισχυρή δομή που πρόβαλε την εικόνα μιας Ελλάδας και συσπείρωνε όσους και όσες είχαν το ίδιο όραμα. Επάνω σε αυτή τη δομή θα στηριζόταν η Επανάσταση και θα ανέπτυσσαν οι ήρωες πολεμιστές τις καθοριστικές μάχες.

Θα αναφερόμουν επίσης και στη σχέση της Ελλάδας πριν την ύπαρξή της ως ελεύθερο κράτος, με την υπόλοιπη Ευρώπη.

Οι συνθήκες της εποχής που βιώνουμε αυτή την στιγμή, η οποία θα διδάσκεται στην ιστορία στις επόμενες γενιές σαν «η μεγάλη επιδημία του 21^{ου} αιώνα» δημιουργεί νέους συλλογισμούς για το παρελθόν το παρόν και το μέλλον.

Θα ήθελα να αναφέρω μόνο μερικά επιλεγμένα στοιχεία από την ομιλία που ετοιμάζα ώστε να παραμείνω στη λιτότητα που επιβάλλει μια επιστολή.

Οι αφανείς ήρωες, κυρίως άτομα που ζούσαν στην Ευρώπη, προετοίμασαν ένα θετικό έδαφος ώστε να αντρειωθεί η Ελληνική Επανάσταση αξιοποιώντας ιδιαίτερα το λαμπρό παρελθόν της Ελλάδας.

Μέσα από αυτές τις δράσεις αναπτύχθηκαν οργανώσεις όπως το Φιλολογικό γυμνάσιο της Σμύρνης (1809), η έκδοση του περιοδικού Ερμής ο Λόγιος (1811 έως 1821) και τέλος η ίδρυση της Φιλικής εταιρίας (1814).

Προϋπήρχε βέβαια μια μεγάλη δραστηριότητα που καταγράφηκε με την αξιοποίηση της τότε τεχνολογίας της τυπογραφίας από πολλούς αγωνιστές με προεξέχοντα τον Ρήγα Φεραίο ο οποίος συνελήφθη και φυλακίστηκε από τους Αυστριακούς μαζί με τους 7 συντρόφους του (*Ευστράτιος Αργέντης, 31 χρονών, έμπορος από τη Χίο, Δημήτριος Νικολίδης 32 χρονών, γιατρός από τα Ιωάννινα, Αντώνιος Κορωνιός 27 χρονών, έμπορος και λόγιος από τη Χίο, Ιωάννης Καρατζάς 31 χρονών, λόγιος από τη Λευκωσία της Κύπρου, ο Θεοχάρης Γεωργίου Τουρουντζίας, 22 χρονών, έμπορος από την Σιάτιστα, Ιωάννης Εμμανουήλ 24 χρονών, φοιτητής της ιατρικής από τη Καστοριά και ο Παναγιώτης Εμμανουήλ 22 χρονών, αδερφός του προηγούμενου και υπάλληλος του Αργέντη*), και παραδόθηκε στους Τούρκους για να θανατωθούν με φρικτό τρόπο.

Η μετάγχιση των πηγών γνώσης και πολιτισμού από την Αρχαία και Βυζαντινή Ελλάδα ήδη ξεκινάει λίγο πριν και μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης κυρίως προς την Ιταλία. Σημαντικά βιβλία της ελληνικής φιλοσοφίας, αλλά και της ίδιας της ελληνικής γλώσσας μεταφέρονται και ενημερώνουν ή δημιουργούν νέες βιβλιοθήκες (*όπως η Μαρκεσιανή Βιβλιοθήκη της Βενετίας*) ενώ σημαντικοί Έλληνες Διανοητές, γραμματικοί, μεταφραστές, συγγραφείς, μαθηματικοί, αστρονόμοι, ποιητές, μουσικοί, αγιογράφοι, ζωγράφοι, δάσκαλοι της ελληνικής παιδείας, αλλά και τυπογράφοι και εκδότες θέτουν τα θεμέλια της Αναγέννησης, μέσα από την Ελληνική παιδεία και κατ' επέκταση την ιδέα της Ελλάδας.

Αργότερα κατά τον 18^ο αιώνα μέσα από το «Grand Tour», το έθιμο των νεαρών ευγενών Ευρωπαίων για ένα παραδοσιακό ταξίδι στην Κλασική Αρχαιότητα, στις πηγές του πολιτισμού της Ευρώπης, παράλληλα με το ταξίδι στην Ιταλία εντάσσεται, για τους πιο τολμηρούς, και το ταξίδι στην τουρκοκρατούμενη τότε περιοχή της Ελλάδας για να ανακαλυφθούν με δέος και να διαδοθούν οι αρχικές πηγές από τις οποίες ήταν επηρεασμένος ο Ιταλικός πολιτισμός.

Δεν είναι τυχαίο ότι κατά την περίοδο που αγωνίζονται οι Έλληνες για την εδαφική και εθνική ανεξαρτησία τους, η Ευρώπη, παράλληλα με τις οξυμένες γεωπολιτικές εντάσεις, σχηματοποιεί την πνευματική της ταυτότητα. Με αυτό τον τρόπο «... η συγκρότηση της «Ευρώπης» και η αναγνώριση της «Ελλάδας», όπως σήμερα την καταλαβαίνουμε, μπορούν να αναδειχθούν σε δύο διαλεκτικά συνδεδεμένες μεταξύ τους μεθοδεύσεις...» [2]

Η απελευθέρωση της Ελλάδας έδωσε ένα σημαντικό στίγμα στην ανάπτυξη της Ευρώπης παρόλο που τα τότε ισχυρά κράτη με επικεφαλής τον Μέτερνιχ φρόντιζαν να μη διαταραχτεί η «ισορροπία» που υπήρχε.

Η ροή των γεγονότων όμως δύσκολα σταματά αφού διαδραματίστηκαν εκείνη την εποχή πολλές επαναστάσεις και ανεξαρτητοποιήσεις.

Εκείνη ακριβώς την εποχή, η Ελληνική επανάσταση είχε ένα ειδικό βάρος. Δημιουργούσε έναν έντονο συμβολισμό: παρουσίαζε τον αγώνα των νέων Ελλήνων ενάντια σε έναν εχθρό εκτός Ευρώπης και ταυτόχρονα τοποθετούσε σε ελεύθερο έδαφος την Αρχαία Ελληνική Τέχνη και το πνεύμα της Ελλάδας, την στιγμή που οι άλλες επαναστάσεις, ακόμα και η Αμερικανική (1775 – 1783) ή αυτή της Βραζιλίας, που έγινε μάλιστα ακριβώς την ίδια εποχή (1822), συμβόλιζαν την ανεξαρτησία των συγκεκριμένων κρατών από τα αποικιοκρατικά δεσμά που είχε επιβάλλει η ίδια η Ευρώπη.

Σήμερα, μια εποχή που ο θανατηφόρος ιός δημιουργεί παγκοσμίως μια νέα τραγική κατάσταση που δεν γνωρίζουμε ακόμα τις συνέπειες της, μια εποχή που οι γεωπολιτικές εντάσεις βρίσκονται σε έξαρση, ας αναλογισθούμε τους αγώνες και τις θυσίες των προγόνων μας, ας συνειδητούμε από τα λάθη τους, και ας είμαστε έτοιμοι να αγωνισθούμε για μια καλύτερη Σχολή, για μια καλύτερη Ελλάδα μέσα στην Ευρώπη, για μια καλύτερη ζωή, κυρίως για τις νέες γενιές σε όλο τον κόσμο.

Σας ευχαριστώ

Αθήνα 14 / 3 /2020

Μάνθος Σαντοριναίος

[1] Οι σκέψεις και τα στοιχεία προέρχονται από την εργασία που διατελούμε αυτή την εποχή με μία ομάδα ερευνητών και καθηγητών σε συνεργασία με τη σκηνοθέτη και ηθοποιό Μάνια Παπαδημητρίου, η οποία είχε και την αρχική ιδέα για μια Θεατρική παράσταση σε συνδυασμό με εικονική πραγματικότητα η οποία προκρίθηκε στην προκήρυξη προγράμματος του ΕΛΙΔΕΚ για τον εορτασμό του 1821. Ο τίτλος της πρότασης είναι «Βοηθώντας την Επανάσταση, στηρίζοντας το κράτος. Από τις άγνωστες ιστορίες του 1821. » Θα παρουσιασθεί την άνοιξη του 2021

[2] Η τοποθέτηση που υιοθετώ είναι από την έρευνα της Νάσιας Γιακωβάκη «Ευρώπη Μέσω Ελλάδας, Μια καμπή στην Ευρωπαϊκή συνείδηση 17ος - 18ος αιώνων», έκδοση Βιβλιοπωλείον της Εστίας καθώς και το βιβλίο «Ο πολίτης Πέτρος Σκυλίτζης Ομηρίδης» του Γιάννη Κόκκωνα , έκδοση Εταιρία Μελέτης Νέου Ελληνισμού.